

Иш чаранын темасы: СПИД-коркунучтуу дарт

Мугалим : Турапова

СПИД оорусунан баардыгыбыз

сакталалы!

**1-декабрь-
Бүткүл
дүйнөлүк
СПИДге каршы
күрөшүү күнү**

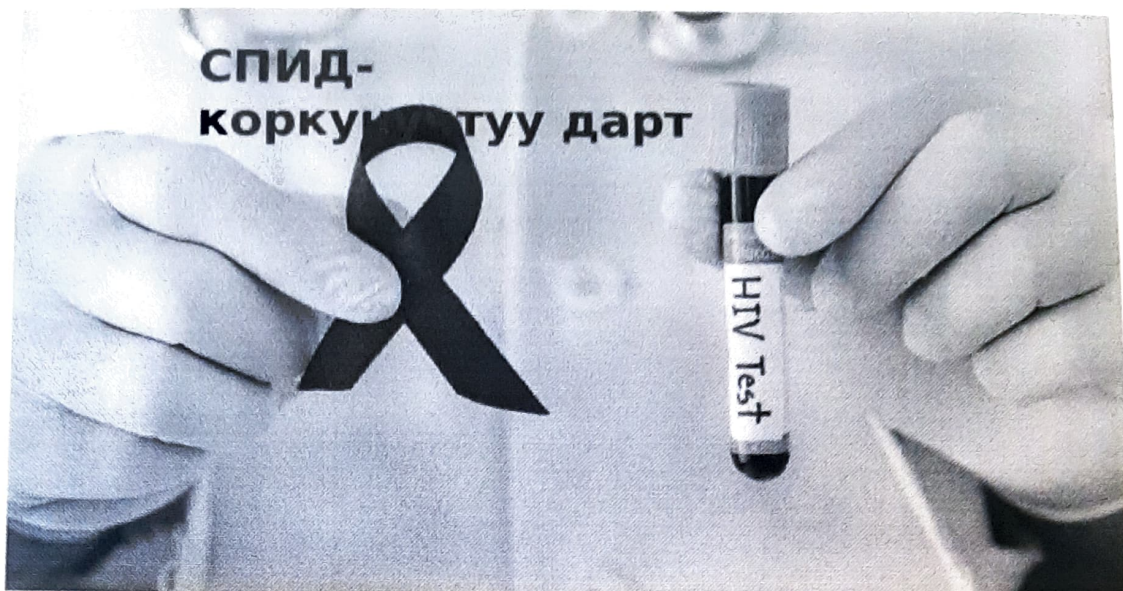

1-декабрь-Бүткүл дүйнөлүк СПИДге каршы күрөшүү күнү

ВИЧ жана СПИД оорусунун
чечмелениши:
СПИД-Синдром приобретенного
иммунного дефицита
КИЖС- Кабылданган иммундук
жетишсиздик синдрому
ВИЧ-вирус иммунодефицита
человека
АИВ-адамдын иммунодефицит
вирусу

ВИЧ жана СПИД оорусунун чечмелениши:
СПИД -Синдром приобретенного иммуноного дефицит
КИЖС - Кабылданган иммундук жетишсиздик синдрому
ВИЧ -вирус иммунодефицита человека
АИВ -адамдын иммунодефицит вирусу

СПИД- коркунучтуу дарт

ВИЧ деген эмне?

ВИЧ-адамдын иммун жетишсиздик вирусу (Вирус Иммунодефицита Человека), ал СПИД оорусуна алып келет. ВИЧти СПИД оорусу деп түшүнүү туура эмес. ВИЧ - адамдын организмде пайда болгондон тартып, СПИДге өрчүп кетүү убагы алты айдан тартып, он беш жылга чейин созулушу мүмкүн. Ага чейин ал организмде билинбей жүрө берет. Ал эми СПИД - иммунитет жетишсиздик оорусунун синдрому болуп эсептелинет. Ал адам баласына гана таандык, коркунучтуу жаңы жаралган жугуштуу оорулардын бири. Акыркы жылдары бир канча мамлекеттерде СПИДге каршы вакциналарды, химиялык препараттарды, дарыларды табуу иштери тынымсыз жүрүүдө. Бир кыйла дары-дармектер практика жүзүндө, дартты жугузуп алгандарды, ооруларды дарылоодо колдонулууда. Бирок, азырынча СПИДди толугу менен алдын-алуучу вакцина жана вирусун биротоло жок кылуучу активдүү, эффективдүү дары-дармектер дагы эле табыла элек. Демек. СПИД адамдын

СПИД жана ВИЧ кандай жолдор менен жугат?

Шприцтерди же башка инъекциялык каражаттарды бирге/бир нече жолу колдонуу. Баңги зат ийил алууда.

Энеден балага

Башка бирөөнүн бритвасын колдонуу, татуировка же пирсинг жасоодо

ВИЧ/СПИДди
ТОКТОТУ

Кан куюштурууда, таза эмес медициналык ыкмаларды колдонууга жол берилсе.

СПИД жана ВИЧ кандай учурда жукпайт

БАССЕЙНДЕ ЖЕ
СУУДА СҮЗҮҮДӨ

ЖАЛПЫ ИДИШ-АЯКТЫ
КОЛДОНГОНДО, БИРГЕ
ТАМАКТАНГАНДА

ДУШКА ЖЕ МОНЧОГО
ТҮШКӨНДӨ

ЖАЛПЫ ТУАЛЕТ
КОЛДОНГОНДО

ДОСУҢУЗ МЕНЕН
КУЧАНТАШКАНДА

БААРЛАШКАНДА,
СҮЙЛӨШКӨНДӨ

ӨБҮШКӨНДӨ

КОЛ КАРМАШКАНДА

Ушундай жолдор менен жуктуруп алуу
бир дагы жолу катталган эмес

ТЕМА: КУРГАК УЧУКТУН АЛДЫН АЛУУ

8-класс

Класс жетекчиси : Касымова Жазгул

Бекитемин: Алиш
Уюштуруучу : Разакулова Кундуз
Куну: 13-октябрь

Тема: Кургак учуктан сактаналы

Сабактын максаты:

Билим берүүчүлүк : 1/ Кургак учуктун пайда болушу жонундо маалымат беруу
Өнүктүрүүчүлүк: 2/Ар кандай оорулардан сактануунун жолдорун оздоштуруу
Тарбия берүүчүлүк: 3/Ден соолукка кам корууго тарбиялоо

Сабактын методу:

Колдонулуучу ресурстар: проектор, леп-топ, суроттор

Уюштуруу: Жагымдуу маанай «Тустуу создор»(3мин)

Сабактын жүрүшү: Салматсыздарбы урматтуу окуучулар бүгүн биз силер менен кургак учук дарты тууралуу маалымат алып, андан сактануу жолдорун окуп уйронобуз. Кургак учук - жугуштуу дарт. Ал көбүнчө какырык менен кургак учуктун микробактериясын бөлүп чыгарган сыркоо адамдан жугат. Башка микробдордон айырмаланып, кургак учуктун микобактериясы өзгөчө сакталуу касиетине ээ. Ал жерде дагы, карда дагы өзүн мыкты сезет, ошондой эле спирт менен кислотанын таасирине да туруктуу келет. Микробактерия ыплас жерде, нымдуу үйдө бир нече ай, бейтаптын кийим-кечесинде, үй эмеректеринде 3-4 ай, сүттө, майда 1 жылга чейин сакталат. Алар жогорку температурага туруштук бере алышпайт, тике тийген күн нуруна көпкө чейин кактаганда гана жок болот. Алар жогорку температурада жана хлор камтылган заттардын таасиринен улам жок болот. Кургак учукту козгогучтардын бир нече түрү (кишиники, бодо малдыкы жана канаттуулардыкы ж. б.) белгилүү. Адамдар негизинен кишинин кургак учугу менен оорушат, бирок кээде бодо малдын кургак учугу менен да жабыркашы мүмкүн. Ооруну негизинен микробдуу какырык бөлүп чыгарган адамдар жана малдар таратышат. Айрыкча кургак учуктун ачык түрү менен ооруган адам коркунучтуу. Кургак учуктун таякчасы ар кандай жол менен жугушу ыктымал. Оору көбүнчө оорулуунун какырыгы, түкүрүгүнүн чачырандысы менен булганган аба менен дем алганда, ошондой эле оорулуу пайдаланган буюмдар (сүлгү, тиш щётка, жүзаарчы, кийим-кече ж. б.) аркылуу жугушу мүмкүн. Андыктан жугушсуздандыруунун катуу тартибиндеги чараларды көрүү талап кылынат. Эмне үчүн айрым адамдардагы кургак учук башкаларда жоктугун дайыма эле түшүндүрө албайбыз. Бирок айрым адамдар башкаларга караганда кургак учук менен ооруп калуу коркунучуна кабылышат. Коркунуч фактору оорунун өнүгүү деңгээлин жогорулатат. Кургак учук оорусунда төмөндөгү симптомдор байкалат: жөтөлдүн күчөшү, токтобошу, кетпеши, дем алуунун кысылуусу, демигүүсү, көкүрөктүн дайыма ооруусу, жөтөлгөндө кандын пайда болуусу, үндүн кыркырап калышы, өпкөнүн жугуштуу ооруусу (мисалы, пневмония), дайыма чарчап-чаалыгуусу, салмагынын азайышы (арыкташы). Бул симптомдор көбүнчө кургак учукка тиешелүү, ал эми ден соолуктун башка проблемалары аларды пайда кылышы мүмкүн. Бирок ар бир адам алардын себепин билүү үчүн, мындай симптомдор байкалганда врачка кайрылууга тийиш жана зарылдыгына жараша дарылоону эрте баштоосу абзел.

Кургак учук — түрдүү органдарда, көбүнчө өпкөдө өзгөчө сезгенүү пайда кылуучу жугуштуу оору. Кургак учуктун козгогучтарын — микробактерияларын 1882-ж. немец окумуштуусу Р. Кох ачкан.

Кургак учук адамдын жашоо шартына байланыштуу болору жана өлүмгө учуратуучу дарт экендиги байыртан эле белгилүү болгон. Жер шарында өтө көп таралган оорулардын бири болуп, млндогон кишини өлүмгө учураткан.

Опко кургак учугу

Өпкө кургак учугунда (кургак учук) өпкөнүн микобактерия түшкөн ткандарында сезгенүү очогу пайда болуп, некрозго айланат. Андан кийин ал катуу кабык менен капталат да акырындап кальций туздары топтолот. Балдарда бул байкалбайт, рентген жасаганда гана билинет. Эгер организм начарлап кетсе процесс таралып кетиши ыктымал. Мында баланын эти ысып, жалпы абалы начарлап, жөтөлө баштайт. Чоң кишилерде да адегенде байкалбайт, бирок адамдын алы кетет, арыктайт, түнкүсүн тердейт. Андан кийин денеси ысып ($37,2—37,4^{\circ}$), көп учурда

чийрыгат (анча катуу эмес), дайыма жетелет, тамакка табити тартпайт, дем алганда капталы сайгылашып ооруйт, кан түкүрөт. Мына ушул белгилердин бирөө эле байкалар замат токтоосуз врачка кайрылуу зарыл. Тилекке каршы көпчүлүк адамдар ден соолугу начарлар замат, врачка кайрылышпайт. Улгайып калган адамдар көп учурда какырык аралаш жетелдү карып калгандыкы деп эсептешет да, ооруканага кайрылышпайт. Өпкөнүн кургак учугунун алгачкы башталышы көп учурда суук тийген ооруларга окшоп кетет. Ошондуктан кургак учук грипп, өпкөнүн сезгениши, бронхит сыяктуу дарттарга окшош болот. Оору кээде күчөп кармаганда дененин температурасы 38—39°ка жетип, какырык аралаш жетелүп, түнкүсүн тердейт, көкүрөгү сайгылашып ооруйт.

Дарылоо

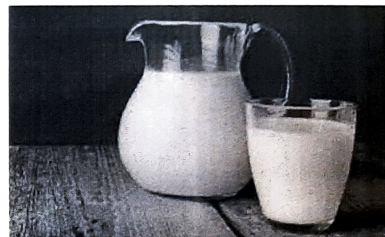
Ооруну рентгендик текшерүүдөн өткөрүп, диагнозун аныктап врач дарылайт. Дарылоо учурунда оорулуу врачтын көзөмөлүндө болот. Дарылоодон жакшы болбогондорго хирургиялык жол сунуш кылынат. Аны аягына чыга дарылабаса ал дагы кайталанышы мүмкүн. Ошондуктан кургак учукту дарылоо ар дайым диспансер аркылуу көзөмөлдө болуп, мекемелерде, ишканаларда болсо медициналык кызматкерлердин кароосунда турат. Кургак учук дартын табууда ар дайым эле рентгендик изилдөө колдонула бербейт. 12 жашка чейинки балдарды флюорографиялык изилдөөгө болбойт. Ошондуктан 12 жашка чейинки балдарда жана өспүрүмдөрдө кургак учук туберкулин менен изилденет. Биздин өлкөдө кургак учуктун алдын алуу үчүн атайын эмдөө (БЦЖ деп аталган) жүргүзүлөт.

Бышыктоо: Суроолордун ордун таап, ага жооп бергиле

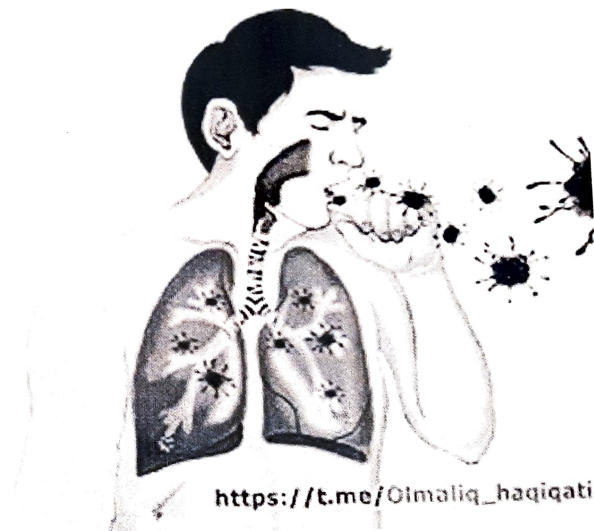
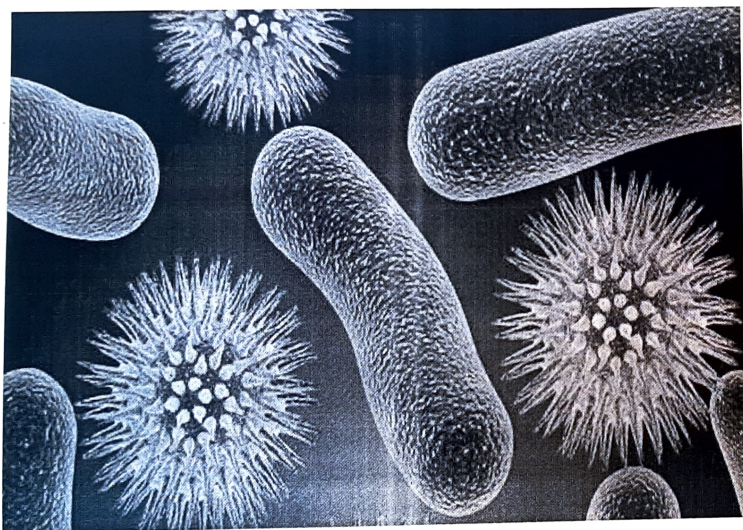
1. Кургак учуктан кантип коргонобуз жана алдын алабыз?
2. Кургак учукка каршы эмделген адам бул оору менен кайра ооруйбу?
3. Кургак учукту кандайча жуктуруп алабыз?
4. Эмне учун кургак учукту социалдык оору деп айтабыз?

Уйго тапшырма:

Жаныбарлар кургак учугу

Кургак учуктун пайда болушу

- Кургак учук — түрдүү органдарда, көбүнчө өпкөдө өзгөчө сезгенүү пайда кылуучу жугуштуу оору. Кургак учуктун козгогучтарын — микробактерияларын 1882-ж. немец окумуштуусу Р. Кох ачкан.
- Кургак учук адамдын жашоо шартына байланыштуу болору жана өлүмгө учуратуучу дарт экендиги байыртан эле белгилүү болгон. Жер шарында өтө көп таралган оорулардын бири болуп, млн догон кишини өлүмгө учураткан.

Бекитемин:

Андрей

Уюштуруучу: Разакулова К

Сабактын темасы: СПИД оорусунун алдын алуу

Сабактын тиби: Интерактивдүү

Сабактын жабдылышы: Интернет булактары, сайттар, сүрөттөр, слайд ж.б.

Сабактын максаты:

Билим берүүчүлүк: Окуучулар СПИД боюнча маалымат алышат

Өнүктүрүүчүлүк: Ой жүгүртүүсү өнүгүп, ар кандай жагдайда өзүн коргоону билет

Тарбия берүүчүлүк: Гумандуулукка, жоопкерчиликтүү мамиле жасоого, өздүк гигиенаны

сактоого, дайыма СПИД оорусун алдын алууга тарбияланат

Сабактын жүрүшү:

1. Саламдашуу: (жагымдуу маанай түзүү) Ким тапкыч?

2. Үй тапшырманы кайталоо: Сайтта кроссворд түзүү

3. Жаңы теманы түшүндүрүү:

СПИД – коркунучтуу дарт:

1988-жылдан тартып 1-декабрь бүткүл дүйнөлүк СПИДге каршы күн катары белгиленип келет. Мурда көбүнчө Европа мамлекеттери өзгөчө маани берип белгилеп келсе, азыр күнөстүү Азия мамлекеттери да кошулуп, бул датанын маанилүүлүгүн арттырууга чоң салым кошту. Ал тургай өзүбүздүн эле чокусунан ак кар, көк муз кетпеген Ала-Тоолуу өлкөбүздө бул өнөкөт, өлөрмөн оору кеңири кулачын жайганы көнүмүш иш болуп калгандай көрүнөт. Саламаттыкты сактоо министрлиги СПИД оорусуна каршы олуттуу деле күрөшкөнү көзгө "жарк" деп көрүнө калган жери жок. Жада калса бул оору боюнча кеңири маалымат таратуу жагынан да аксап турат.

ВИЧ деген эмне?

ВИЧ-адамдын иммун жетишсиздик вирусу (Вирус Иммунодефицита Человека), ал СПИД оорусуна алып келет. ВИЧти СПИД оорусу деп түшүнүү туура эмес. ВИЧ - адамдын организмде пайда болгондон тартып, СПИДге өрчүп кетүү убагы алты айдан тартып, он беш жылга чейин созулушу мүмкүн. Ага чейин ал организмде билинбей жүрө берет. Ал эми СПИД - иммунитет жетишсиздик оорусунун синдрому болуп эсептелинет. Ал адам баласына гана таандык, коркунучтуу жаңы жаралган жугуштуу оорулардын бири. Акыркы жылдары бир канча мамлекеттерде СПИДге каршы вакциналарды, химиялык препараттарды, дарыларды табуу иштери тынымсыз жүрүүдө. Бир кыйла дары-дармектер практика жүзүндө, дартты жугузуп алгандарды, ооруларды дарылоодо колдонулууда. Бирок, азырынча СПИДди толугу менен алдын-алуучу вакцина жана вирусун биротоло жок кылуучу активдүү, эффективдүү дары-дармектер дагы эле табыла элек. Демек, СПИД адамдын өмүрүнө душман бойдон калууда.

Кандай себептерден улам ВИЧ-инфекциясы жугузуп алуу коркунучу бар?

Бизде көбүнчө ВИЧ-инфекциясы негизинен баңгизат, сойкулук, оорулуу энеден наристеге берилүү жолдору аркылуу таралууда. Бул оору азыркы мезгилдеги өтө опурталдуу коркунучтуу дарт бойдон калууда. Ага чалдыккандардын саны да биздин өлкөдө көбөйүп баратканы өкүнүчтүү. Аталган дарттын жайылып жатышына учурдагы миграция жана сойкулуктун күч алышы себепчи болууда деп ойлойм. Биздин маалыматыбыз боюнча болжол менен Кыргызстанда ийне сайынуучу баңгизат колдонуучуларга - 66, 7 пайыз, жыныстык жол менен - 25, энеден балага - 2.1, ооруканада - 6.1, белгисиз жолдор менен - 0.08 пайыз болгону аныкталган. Буга чалдыккандардын көпчүлүк бөлүгү же болбосо 73 пайызга жакынын 20-39 жаштагы адамдар түзөт.

СПИДдин алгачкы белгилери кандай?

Ар бир адам кандайдыр бир белгилерден улам ВИЧке чалдыкканын аныктай албайт. Бирок, ошентсе дагы медицинада СПИДдин ар кандай белгилери аныкталган. Алар салмактын дароо азайып кетиши, кургак жөтөлдүн пайда болушу, температуранын жогорулашы, белгисиз бир себептерден улам уйку суроо, ич өтүү, мурунда жана ооздо

кызыл, күрөң тактардын пайда болуусу, депрессия, стресс сыяктуу оорулар болушу мүмкүн. Бирок, мындай белгилерди байкаган соң дароо ВИЧ-инфекциясы бар экен деген түшүнүк болбош керек. ВИЧти мындай белгилерден тышкары анализ аркылуу лабораториялык тестирлөөдөн соң гана аныктоого болот.

Алдын алуу жолдору .

СПИДди алдын алуу боюнча иш-чараларды уюштуруп келген өкмөттүк эмес, коомдук уюмдардын саны бүгүнкү күндө Кыргызстанда 100гө жакын. Бул коомдук уюмдар ВИЧ СПИДке каршы ар кандай багытта иш алып барышат. Алар көбүнчөсү шаарда жана областардын белгилүү бир аймактарында гана болгондуктан, алыскы мектептердеги окуучулар, жаш улан-кыздар мындай маалыматтан кур жалак калууда. Ошондуктан, ВИЧ СПИД дарты менен күрөшүүнү бир гана медициналык кызматкерлер эле эмес, жалпы коомчулук, жергиликтүү жетекчилер, жаштар бардыгыбыз колго алышыбыз керек. "Жабыла көтөргөн жүк жеңил" демекчи, баарыбыз чогуу аракет кылсак, ошондо белгилүү бир натыйжа чыгарына ишеним артсак болот.

СПИДке каршы вакцина табыла элек

Бул коркунучтуу илдеттин пайда болгону тууралуу ар кандай сөздөр айтылып келет. Бирок, 1926-жылы биринчи жолу адамга маймылдан жуккан деген аныктама эң көп тараган. Бүгүнкү күнү дүйнө жүзү боюнча СПИД оорусуна чалдыккандардын саны 60 млн адамдан ашкан. Ал эми көз жумган адамдардын саны 25 млн адамга жеткен. СПИД оорусу менен эң көп ооруган өлкө катары биринчи кезекте Америка Кошмо Штаттары эсептелет. Бул өлкөдө эркектерге караганда аялдардын саны күч. Мисалы Нью-Йорк шаарында бир жылдын ичинде 20 миң наристе ВИЧ оорусу менен төрөлүшөт. Африка өлкөлөрү да АКШдан ашып кетпесе да, кем калышпайт. СПИД оорусуна каршы дары ушул кезге чейин жок деп так кесе айтылып келет. СПИДге чалдыккан адамдын айыгып кеткен учуру да дүйнөдө каттала элек. Бүгүнкү күндө дүйнө окумуштуулары СПИДге каршы 40 вакцинаны сыноодон өткөзүү менен алек. Бирок, ал вакциналардын бири да жакшы жыйынтык берген жок.

Бышыктоо:

Бүгүнкү тема боюнча талкуулоо:

Беш манжа тартылган сүрөткө сөздөр жазылып берилген, аларды окуучулар табууда мугалим тарабынан айтылган маалыматтарды колдонуу менен айтып беришет, глобуска чапташат

Үй тапшырма: «Мен СПИД оорусунан кантип сактанам?» деген темада дилбаян жазуу

